

Program proti šikanování

Program proti šikanování ve škole slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy jejího řešení. Je určen všem pedagogickým a nepedagogickým pracovníkům školy, dále zákonným zástupcům a žákům školy. Program je nedílnou součástí primární prevence rizikového chování ve škole a preventivního programu

1. SOUVISEJÍCÍ DOKUMENTY

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (dokument MŠMT č. j.: 21149/2016)
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28)
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních (dokument MŠMT č. j.: 22294/2013-1)
- Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (dokument MŠMT č. j.: 1981/2015-1)
- Preventivní program školy
- Školní řád

2. CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVÁNÍ

Šikanování je jakékoli chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo nemohou bránit. Zahrnuje fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Může se realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. *kyberšikanu*. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

Šikanování má ve svých projevech různou podobu. Mezi základní formy šikany patří:

- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií)
- fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti)
- smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.)

Nepřímé a přímé znaky šikanování

A) Nepřímé (varovné) znaky:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci (i oděv) jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit. 2

B) Přímé znaky:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo legrací zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.

- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

3. ODPOVĚDNOST ŠKOLY A PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ

Škola je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a mimoškolních aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Pedagogický pracovník je povinen přijmout v této souvislosti náležitá opatření. Je povinen předcházet šikanování mezi žáky, jeho projevy neprodleně řešit a každé oběti poskytnout okamžitou pomoc.

4. PREVENCE PROTI ŠIKANOVÁNÍ

K primární prevenci šikanování patří práce se sociálním klimatem třídy. Základem je mapování vztahů ve třídních kolektivech a práce s jeho výsledky. Cílem je vytváření dobré školní atmosféry a rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky ve škole, kde vládne spravedlnost, důvěra k autoritě, vzájemná solidarita a kde silný chrání slabšího.

Za tímto účelem pedagogové:

- podporují solidaritu a toleranci,
- posilují a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy,
- uplatňují spolupráci mezi žáky a rozvíjí jejich vzájemný respekt,
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince,
- vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka,
- pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.

Pro prevenci a včasné rozpoznání znaků šikany je velice důležité ve škole zajistit:

- vzdělávání pedagogických pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování a také vzdělávání školního metodika prevence v této problematice,

- dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami.
- aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a agresora, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.

Je třeba věnovat pozornost různým příznakům skrytého násilí jak fyzického, tak psychického, které by šikanu mohly signalizovat. Důležitá je otevřená komunikace s celou skupinou o problému. Ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení. Šikana je jen obtížně řešitelná běžnými výchovnými prostředky. Vyžaduje komplexní přístup, důkladnou analýzu všech důležitých okolností. V případě potřeby metodik prevence kontaktuje oblastního metodika a spolupracuje s ním.

Kontakty - Oblastní metodik prevence PPP Olomouc:

PhDr. Věra Neusar, neusar@ppp-olomouc.cz, Tel.: 582 800 066

Mgr. Kateřina Motlová, motlova@ppp-olomouc.cz, Tel.: 582 800 068

5. SPOLUPRÁCE SE ZÁKONNÝMI ZÁSTUPCI A INSTITUCEMI

Spolupráce se zákonnými zástupci

Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy, metodika prevence (dále jen MP), výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání se zákonnými zástupci dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

Zákonný zástupce i žák se může při podezření na šikanu obrátit na:

- třídního učitele,
- pedagogického pracovníka, při jehož hodinách nebo dohledu nad žáky k šikaně dochází,
- MP, výchovného poradce.
- vedení školy.

Kontakty:

Linka bezpečí (zdarma)

tel.: 116 111

mobilní telefon: 800 155 155

<http://www.linkabezpeci.cz/>

e-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

Dětské krizové centrum NON-STOP

linka: 241 484 149

mobilní telefon: 777 715 215

<http://www.linkaduverydkc.cz/>

e-mail: problem@ditekrize.cz

Spolupráce s institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, MP, výchovného poradce s dalšími institucemi a orgány. Zejména:

- s pedagogicko-psychologickou poradnou (dále jen PPP), středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči,
- s odborem sociálněprávní ochrany dítěte (dále jen OSPOD).

Dojde-li k závažnému případu šikanování nebo je podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, ředitel školy oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

6. POSTUPY ŘEŠENÍ ŠIKANOVÁNÍ**A) Počáteční stadium šikany**

Jedná se o takové vyšetřování šikany, které škola zvládne vlastními silami:

- rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi (spolupráce třídního učitele, metodika prevence, výchovného poradce, vedení školy)
- nalezení svědků a zajištění svědecké výpovědi
- rozhovor s agresorem, zajištění výpovědi agresorů

- informování zákonných zástupců o vzniklé situaci, pohovor se zákonnými zástupci agresora i oběti
- svolání výchovné komise
- udělení kázeňského opatření dle školního řádu

B) Pokročilé stadium šikany

Jedná se o takové vyšetřování šikany, které škola nezvládne vlastními silami a je nutná spolupráce s dalšími institucemi, především s PPP, OSPOD a Policií ČR, a to dle následující osnovy:

- bezprostřední ochrana oběti – umístit žáka do chráněného prostředí s dohledem dospělé osoby, kontaktovat zákonných zástupců, kteří si žáka vyzvednou a domluvit se s nimi na dalším postupu. Následně informovat vedení školy, ŠMP a VP.
- domluva pedagogů na spolupráci a postupu vyšetřování – situaci řeší tým nejlépe ve složení: ředitel školy nebo jeho zástupce, TU, ŠMP, VP, popř. externí odborník
- rozhovor se žáky v pořadí: oběť, svědci (vhodné je písemné vyjádření svědků), agresor (je nutné mít podklady a důkazy), dle situace je možno agresora oddělit od kolektivu, aby nemohl ovlivňovat svědky
- oznámení šikany – informovat zákonné zástupce, OSPOD a PPP, popř. Policii ČR či další orgány
- informace učitelského sboru – jedná-li se o závažný případ, svolá ředitel mimořádnou poradu, seznámí učitele s okolnostmi vzniku a vyšetřování případu, s kázeňskými opatřeními a jak se bude dál pracovat s klimatem třídy
- individuální schůzka se zákonnými zástupci aktérů případu (agresora, oběti) – schůzky probíhají odděleně za přítomnosti vedení školy, ŠMP, VP a třídního učitele. Je vhodné, aby se schůzky účastnili oba zákonní zástupce žáků. Jsou seznámeni s případem a opatřeními, která škola přijme. Z jednání je zhotoven zápis, který obdrží i zákonní zástupci. Je možné zákonným zástupcům doporučit odborné vyšetření žáka v PPP.
- dohoda o vzájemné informovanosti mezi zákonnými zástupci a školou – škola zákonné zástupce informuje, jak vyšetřování proběhlo a k jakým závěrům škola došla. Zákonní zástupci by měli školu informovat - např. dodání zprávy z vyšetření apod.
- informování žáků - třídní učitel informuje žáky o riziku agresivního chování a o kázeňských opatřeních školy. Také informují žáky o možnostech pomoci pro oběti a svědky šikany a o přímých a nepřímých znacích šikany. Informuje žáky, na koho se mají obrátit, pokud budou svědky nebo oběti šikany (třídní učitel, ŠMP, VP, zákonní zástupci, schránka důvěry...).

- mimořádná třídní schůzka – pokud se jedná o závažný případ šikany, proběhne mimořádná třídní schůzka, na které jsou zákonní zástupci obecně seznámeni s případem, průběhem vyšetřování a opatřeních, které škola přijala. Zákonní zástupci jsou seznámeni s přímými i nepřímými znaky šikany a je jim řečeno, na které instituce se mohou obrátit (OSPOD, PPP, popř. Policii ČR). Je nutné zákonné zástupce ubezpečit, že se škola snaží tomuto nežádoucímu jevu předcházet a pokud je zjištěn, tak jej řeší.

C) MOŽNÁ OPATŘENÍ PŘIJATÁ V SOUVISLOSTI SE ŠIKANOVÁNÍM:

- domluva třídním učitelem, informování zákonných zástupců (zápis se žákem, zápis se zákonným zástupcem),
- kázeňská opatření dle školního řádu,
- možnost převedení do jiné třídy,
- doporučení zákonným zástupcům vyhledat odbornou pomoc (PPP, ambulantní Středisko výchovné péče Karviná apod.),
- vyrozumění OSPOD,
- vyrozumění PČR.

V Loučanech 1.9.2023

Zpracovala Mgr. Tereza Chaloupková, metodik prevence _____

Schválila Mgr. Veronika Richterová, ředitelka, výchovný poradce _____

Seznámena Mgr. Jitka Helová, speciální pedagog _____

Program proti šikanování – seznámeny :

Mgr. et Mgr. Kateřina Vaňková _____

Ing. Lucie Polášková _____

Veronika Chorá _____

Zuzana Botková _____

Dagmar Bartoňková _____